

МЕТОДОЛОГИЈА

ЗА ПОВЕЗИВАЊЕ ЦИЉЕВА ДОКУМЕНАТА ЈАВНИХ ПОЛИТИКА СА ЦИЉЕВИМА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

септембар 2025.

Садржај

1. Увод	3
2. Праћење напретка о остваривању циљева одрживог развоја	4
2.1. Праћење доприноса остваривању циљева одрживог развоја у Републици Србији.....	6
3. Одређивање статуса показатеља докумената јавних политика према показатељима потциљева одрживог развоја.....	7
4. Поступак приликом утврђивања циљева докумената јавних политика и њихових показатеља	9
5. Начин представљања веза циљева докумената јавних политика и циљева одрживог развоја.....	11

1. Увод

Методологија је припремљена ради подршке примени Уредбе о методологији израде докумената јавних политика („Службени гласник РС”, број 20/2025) (у даљем тексту: Уредба). Уредбом је, између осталог, успостављена обавеза да се приликом утврђивања општих и посебних циљева докумената јавних политика узимају у обзир и циљеви одрживог развоја УН, у складу са обавезом Републике Србије у оквиру спровођења Агенде 2030. Методологија према којој се општи и посебни циљеви докумената јавних политика на републичком, покрајинском и локалном нивоу повезују са циљевима одрживог развоја, базирана је на повезивању показатеља који се користе за праћење остваривања циљева докумената јавних политика са одговарајућим показатељима циљева одрживог развоја, односно њихових потциљева.

Другим речима, овом методологијом се приказује начин усклађивања показатеља докумената јавних политика са показатељима потциљева одрживог развоја.

Методологија је намењена свим предлагачима докумената јавних политика, односно службеницима јавне управе на републичком, покрајинском и локалном нивоу, који су укључени у израду/ревизију и усвајање докумената јавних политика, као и свим заинтересованим странама, које у консултативном процесу учествују у изради докумената јавних политика.

Предлог методологије је припремио Републички секретаријат за јавне политике, уз подршку ГИЗ пројекта „*Public Finance Reform (PFR) – 2030 Agenda*”, узимајући у обзир и искустава других земаља.

Као нови концепт развоја, којим би се осигурао глобални напредак у будућности очувањем природних ресурса и животне средине на којем почива економски развој, одрживи развој је као појам дефинисан 1987. године¹, док су напори за очувањем ресурса на Планети, започели УН Конференцијом о човековој средини, у Стокхолму, 1972. године. Значај одрживог развоја је у наредним деценијама све више наглашаван и на светским самитима су усвајана заједничка

¹ Иако не постоји јединствена и општеприхваћена дефиниција појма одрживог развоја, најчешће се наводи дефиниција, коју је 1987. године дала Светска комисија за окружење и развој при Уједињеним нацијама (тзв. Брунтланд комисија) у свом извештају под називом „Наша заједничка будућност”, а која гласи: „Одрживи развој је развој који задовољава потребе садашњице, не доводећи у питање способност будућих генерација да задовоље властите потребе.”

документа ради усклађивања деловања у правцу одрживог развоја свих земаља у свету².

На самиту одржаном 25. септембра 2015. године Уједињене нације усвојиле су Резолуцију A/RES/70/1 – *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (у даљем тексту: Агенда 2030). Агенда 2030 укључује свеукупан оквир одрживог развоја: економски раст, социјалну инклузију и заштиту животне средине.

У вези са поменутом светском развојном агендом, од свих држава потписница очекује се да мобилишу своје ресурсе како би смањили сиромаштво, изборили се против неједнакости и пронашли решења за климатске промене.

2. Праћење напретка о остваривању циљева одрживог развоја

За једнообразно, односно упоредиво праћење и анализу напретка оствареног у спровођењу циљева, односно потциљева одрживог развоја на националном нивоу како би се могли извући закључци и за глобални ниво, УН међуагенцијска и експертска група за показатеље ЦОП (IAEG-SDGs) је развила *Global Indicator Framework* (GIF)³. Показатељи су одабрани према следећим критеријумима: релевантност, мерљивост, доступност података и међународна упоредивост.

Иницијално је у оквиру GIF идентификовано укупно 244 показатеља за праћење напретка глобалних циљева и потциљева одрживог развоја од којих се неки понављају, односно користе се за праћење два или три потциља, тако да је укупан број износио 232 показатеља. GIF је свеобухватно анализиран 2020. године, укључујући и детаљне дискусије са заинтересованим странама, ради измена и допуна и од тада се тај сет показатеља годишње незнатно мења. Тренутно GIF укључује 248 показатеља за 169 потциљева, а када се изузму понављања укупно има 231 показатељ.

Неки од GIF показатеља су широко применљиви и универзално релевантни, док су други више специфични и дефинисани су у односу на националне прилике у глобалном контексту Агенде 2030. Национални статистички заводи, али и други јавни органи држава су надлежни за прикупљање података и извештавање о оствареним вредностима тих показатеља.

² Нпр. Агенда 21 је план акција у вези са одрживим развојем који је донет на Конференцији УН о животној средини и развоју у Рио де Жанеиру 1992. године, Миленијумски циљеви развоја, договорени 2000. године и др.

³ Глобални оквир индикатора

Ради праћења напретка у спровођењу циљева одрживог развоја, кроз Агенду за одрживи развој 2030. УН подстиче државе чланице да „спровode редовне и инклузивне прегледе напретка на националном и суб-националном нивоу, који су предвођени и вођени од стране саме државе у виду добровољних националних извештаја (*Voluntary National Reports – VNR*)“. Кроз ове извештаје се такође настоји да се ускладе јавне политике и рад институција и да се мобилише подршка и ојачају партнерства заинтересованих страна за спровођење циљева одрживог развоја.⁴

За праћење доприноса и припрему добровољних извештаја, од држава се очекује да успоставе национални оквир за праћење (НОП) постизања циљева и потциљева одрживог развоја. То подразумева одређивање показатеља који су релевантни за сваку земљу и у вези су са планирањем и спровођења јавних политика утврђених у планским документима.

Национални оквир за праћење циљева одрживог развоја на националном нивоу треба да укључује показатеље који су у складу са глобалним показатељима циљева одрживог развоја, али и показатеље који одговарају специфичностима, приоритетима и амбицијама одређене државе, које она утврђује кроз јавне политике које спроводи.

На нивоу ЕУ установљен је скуп ЕУ показатеља циљева одрживог развоја⁵, који се користи за праћење њиховог напретка. Они се ревидирају сваке године како би се размотрили нови приоритети политике ЕУ и како би се допунили показатељима из нових извора података. Приближавање остварењу свих 17 циљева одрживог развоја мери се укупно са 100 показатеља. Скуп ЕУ ЦОР показатеља усклађен је, где је год то могуће, са листом глобалних УН показатеља (GIF), јер нису сви увек релевантни за ЕУ контекст. У верзији *EU SDG Indicator set 2023*, 68 од укупно 100 показатеља у скупу ЕУ показатеља циљева одрживог развоја се може сматрати усклађеним са сетом УН показатеља. Намера Европске Комисије је да, што је више могуће, усклади оквире за праћење различитих политика⁶ унутар ЕУ са УН глобалним оквиром показатеља. И у ЕУ оквиру за циљеве одрживог развоја постоје „вишенаменски“ показатељи којима се прати остварење више од једног циља, тако да се свих 17 циљева одрживог развоја прати са 144 показатеља. Приликом ревизије ЕУ оквира показатеља води се рачуна о томе да кључне карактеристике тог скупа треба да буду структурисане тако да прате свих 17 циљева одрживог развоја, с тим што постоји ограничење на шест показатеља по циљу. На тај начин, заједно са „вишенаменским“ показатељима сваки циљ одрживог развоја у просеку се прати кроз 7–11 показатеља.

⁴ Република Србија је 2019. године израдила свој Први добровољни извештај и представила га на заседању Политичког форума на високом нивоу (*The High-level Political Forum on Sustainable Development/HLPF*) у јулу 2019. године у Њујорку.

⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/database>

⁶ European Semester, Resilience Dashboards, Social Scoreboard, EAP monitoring framework, итд.

Појединачне земље, такође утврђују свој оквир показатеља за праћење циљева одрживог развоја.⁷ У складу са националним околностима број показатеља одређен за праћење по појединачним циљевима одрживог развоја су различито заступљени по појединачним ЦОР.

2.1. Праћење доприноса остваривању циљева одрживог развоја у Републици Србији

Републички секретаријат за јавне политике је уз подршку ГИЗ-а до сада објавио пет ажурираних публикација „Србија и Агенда 2030 - Мапирање националног стратешког оквира у односу на циљеве одрживог развоја”, које пружају свеобухватан преглед важећих националних планских докумената релевантних за циљеве одрживог развоја. Приказ повезаности докумената јавних политика са циљевима одрживог развоја је груписан према кластерима и преговарачким поглављима у оквиру процеса европских интеграција, јер се напредак у спровођењу циљева одрживог развоја у Републици Србији, у одређеном обиму прати кроз испуњавање обавеза у том процесу.

У наведеним публикацијама се сагледава у којој мери су циљеви, односно потциљеви одрживог развоја обухваћени планским документима Републике Србије, на начин да се допринос планских докумената циљевима одрживог развоја примарно сагледава на нивоу општих и посебних циљева важећих планских докумената. Такође, Републички секретаријат за јавне политике на својој интернет презентацији, приказује везе докумената јавних политика са циљевима и потциљевима одрживог развоја путем интерактивне шеме <https://rsjp.gov.rs/cir/sema-jp-mapa/>.

Утврђени глобални УН показатељи за праћење остваривања потциљева циљева одрживог развоја прате се и за Републику Србију. Републички завод за статистику сваке године повећава број УН показатеља које прати и објављује на својој интернет презентацији. На Порталу Републичког завода за статистику намењеног циљевима одрживог развоја (<https://sdg.indikatori.rs/>) је доступно 149 показатеља (17.12.2024), односно око 60% од укупног броја глобалних УН показатеља. Такође, од 2020. године, Републички завод за статистику публикује Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја до 2030. године у Републици Србији и до сада су објављена четири таква извештаја, а уз подршку

⁷ Оне државе које имају националну стратегију одрживог развоја, као што су Немачка⁷ или Швајцарска⁷ су у свој национални оквир уврстиле само приоритетне показатеље, који истовремено служе и за праћење остварења националних стратегија. Тако, нпр. Швајцарска је изабрала само 24 кључна показатеља за праћење циљева одрживог развоја Агенде 2030, која су преузета из националног система показатеља МОНЕТ 2030, који прати укупно 104 показатеља везана за остварење стратегије одрживог развоја. Стратегија одрживог развоја Немачке се прати са 75 показатеља од чега је одабрано 60 релевантних за праћење доприноса остваривању Агенде 2030.

донатора, су објављени и тематски прилози⁸, као и публикације у оквиру иницијативе „Не изоставити никога из развоја!“:

Поред наведених УН показатеља за праћење циљева одрживог развоја, од значаја је и одређен број показатеља, које прати и објављује Републички завод за статистику, у оквиру својих редовних активности, а којима се прати стање у секторима релевантним за одрживи развој.

Поступак за одређивање националних показатеља за праћење остваривања циљева одрживог развоја за Републику Србију, почео је у децембру 2024. године, у координацији Министарства спољних послова и још увек је у току. У сарадњи са Републичким заводом за статистику и Републичким секретаријатом за јавне политике, до марта 2025. године, одржано је 17 састанка са релевантним институцијама. Резултати овог процеса биће основа за припрему Другог добровољног извештаја о остваривању циљева одрживог развоја Републике Србије.

У циљу координације активности на спровођењу Агенде 2030 у Републици Србији, у децембру 2024. године, Влада је основала нову Међуресорну радну групу, коју чине представници свих релевантних институција.

3. Одређивање статуса показатеља⁹ докумената јавних политика према показатељима потциљева одрживог развоја

Одређивање статуса показатеља утврђених у документима јавних политика у односу на УН глобалне показатеље потциљева одрживог развоја спроводи се на основу два критеријума и то:

- **Формулације показатеља** докумената јавне политике у односу на формулацију УН глобалних показатеља циљева и потциљева одрживог развоја и
- **Обухвата показатеља** (појаве која се одређеним показатељем прати) докумената јавних политика у односу на обухват показатеља потциља одрживог развоја, односно обухвата промене коју показатељ документа јавне политике сагледава/прати у односу на промену која је обухваћена УН глобалним показатељем циљева и потциљева одрживог развоја. У обухват

⁸ Напредак у праћењу показатеља одрживог развоја у области одрживог урбаног развоја у Републици Србији, 2023 и Напредак у праћењу индикатора одрживог развоја у области животне средине у Републици Србији

⁹ Статус показатеља: да ли је показатељ документа јавних политика идентичан, прилагођен или допунски у односу на циљ, односно потциљ одрживог развоја

показатеља улазе и нивои дисагрегације у случајевима када су УН глобални показатељи потциљева одрживог развоја дисагрегирани.

За правилно одређивање веза између показатеља циљева докумената јавних политика и показатеља потциљева одрживог развоја, показатељи који се користе у свим важећим документима јавних политика, без обзира на област планирања, се сврставају у следеће три категорије¹⁰:

- **Идентични (преузет)** – формулација показатеља документа јавне политике је идентична формулацији УН глобалног показатеља циља, односно потциља одрживог развоја. Показатељ документа јавне политике је у потпуности одговарајући за праћење одређеног циља документа јавне политике, јер прати све појаве и/или циљне групе обухваћене и истим показатељем потциља одрживог развоја. Такав показатељ се користи и за праћење националног доприноса остваривању циљева одрживог развоја. Показатељ документа јавне политике је могуће представити и дисагрегиран по свим критеријумима/циљним групама које су обухваћене и потциљем одрживог развоја.
- **Прилагођени (делимични)** – формулација показатеља документа јавне политике се делимично подудара са формулацијом УН глобалног показатеља циља, односно потциља одрживог развоја. Показатељ документа јавне политике је одговарајући за праћење одређеног циља документа јавне политике, али не прати свеобухватно појаве и/или циљне групе које се прате показатељем, односно одговарајућим потциљем одрживог развоја, већ делимично прати један или више аспеката појаве. Показатељ документа јавне политике је „сужен” само у односу на одређени аспект (циљну групу или критеријум) потциља одрживог развоја.
- **Допунски** – формулација показатеља документа јавне политике се разликује од формулације УН глобалног показатеља циља, односно потциља одрживог развоја. Показатељ документа јавне политике је одговарајући за праћење одређеног циља документа јавне политике у складу са потребама и специфичностима Републике Србије и у односу на глобалне показатеље циљева одрживог развоја, појава, односно циљ документа јавне политике се може довести у везу са обухватом потциља одрживог развоја. Као такав тај показатељ се може користити као допуна УН глобалним показатељима

¹⁰ Предлог методологије за мапирање са циљевима одрживог развоја развио је Републички секретаријат за јавне политике, уз подршку ГИЗ пројекта „Public Finance Reform (PFR) – 2030 Agenda”.

циљева и потциљева одрживог развоја за потребе праћења доприноса Републике Србије циљевима одрживог развоја.

Примери различитих статуса показатеља докумената јавних политика у односу на показатеље потциљева одрживог развоја су дати у табели 1.

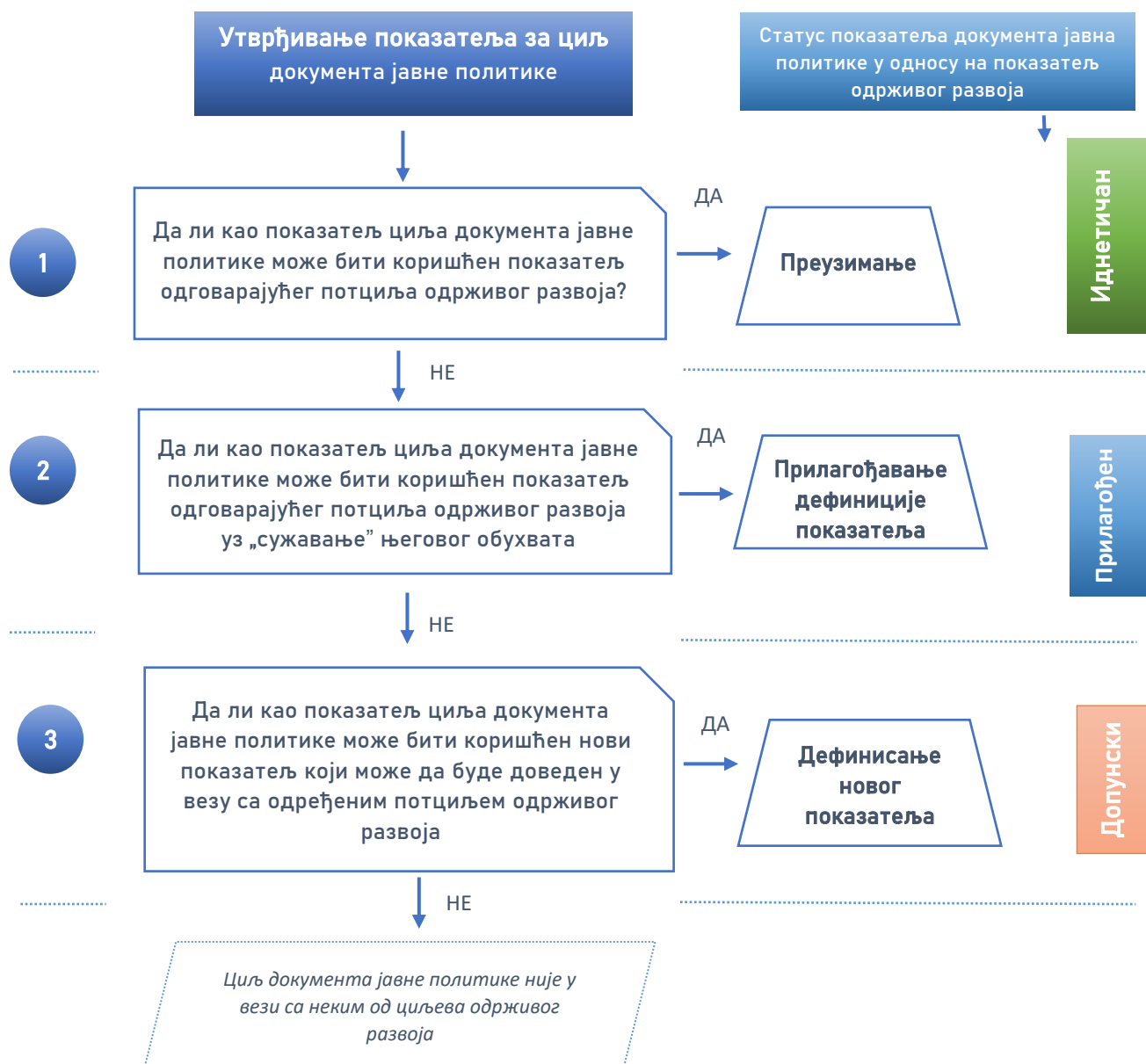
Табела 1. Примери различитих статуса показатеља докумената јавних политика у односу на показатеље потциљева одрживог развоја

Карактеристика/статус показатеља	Показатељ ДЈП	Показатељ потциља одрживог развоја
Идентичан	Стопа NEET (млади од 15–29 година, који нису запослени, нису на школовању ни на обукама)	8.6.1. Удео младих (старости 15–24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленošћу или обуком
Прилагођен	Покривеност Рома и Ромкиња универзалним здравственим осигурањем	3.8.1. Обухват основним здравственим услугама
Допунски	Губици воде у мрежи (%)	6.4.1. Промене у ефикасности коришћења вода током времена

4. Поступак приликом утврђивања циљева докумената јавних политика и њихових показатеља

Након што се дефинишу циљеви приликом израде новог документа јавне политике у било којој области планирања, за одређивање показатеља на нивоу општег и посебних циљева, најпре се разматра коришћење идентичних показатеља потциљева одрживог развоја, а уколико из неког разлога они не могу бити преузети као показатељи циљева документа јавне политике, онда се разматра примена неког прилагођеног или допунског показатеља, који је такође у вези са појавом која је обухваћена одговарајућим показатељем потциља одрживог развоја.

Кораци у утврђивању показатеља општих и посебних циљева докумената јавних политика на основу показатеља потциљева одрживог развоја су приказани на слици 1.

Слика 1. Кораци у утврђивању показатеља циљева докумената јавних политика на основу показатеља потциљева одрживог развоја

Један од критеријума, који се примењује у избору одговарајућег показатеља циља документа јавне политике је и доступност података, односно утврђује се

најпре да ли показатељ прати Републички завод за статистику, затим да ли су подаци за Републику Србију за тај показатељ доступни у бази ЕУРОСТАТ-а и на крају, да ли податке обезбеђује неки друга релевантна институција у Републици Србији. За избор одређеног показатеља је важан и временски период прикупљања и објављивања података.

Изузетно се може одредити за показатељ за кога још увек није успостављено прикупљање података, уз план на који начин и у којем року ће праћење бити успостављено.

5. Начин представљања веза циљева докумената јавних политика и циљева одрживог развоја

Након утврђивања показатеља циљева докумената јавних политика, при чему се води рачуна да се где је год то могуће преузимају или прилагођавају УН показатељи потциљева одрживог развоја, потребно је у самом документу приказати повезаност циљева документа јавне политике са циљевима и потциљевима одрживог развоја. Један од начина представљања тих веза може бити табеларано, систематизовањем циљева документа јавне политике и циљева, односно потциљева одрживог развоја којем тај циљ документа јавне политике доприноси. У **табели 2.** приказана је илустрација једног од начина приказивања тих веза у тексту документа јавне политике.

Табела 2. Могући начин приказивања веза циљева докумената јавних политика са циљевима и потциљевима одрживог развоја (генерички пример)

Општи циљ 1.				
<i>Посебни циљ 1.1.</i>				
<i>Посебни циљ 1.2.</i>				
<i>Посебни циљ 1.3.</i>				
<i>Посебни циљ 1.4.</i>				

Такође, поред приказа циљева одрживог развоја њиховим симболима, Циљеви одрживог развоја се могу означити и нумерички, одговарајућим бројем циља. Сваки циљ има одређени број потциљева који су обележени нумерички¹¹.

Додатно, те везе се могу представити и описно у оквиру описа сваког циља документа јавне политике, као и мапирати у односу на саме називе потциљева одрживог развоја. Пример таквог мапирања је дат у Прилогу 1.

Повезивање циљева докумената јавних политика са циљевима одрживог развоја који имају утицај на животну средину и климатске промене, Републички секретаријата за јавне политике је у сарадњи са Министарством заштите животне средине, припремио Смернице за укључивање зелених аспеката у документе јавних политика, које су доступне на интернет страници Републичког секретаријата за јавне политике¹².

¹¹ Потпуни списак циљева и потциљева одрживог развоја може се погледати на следећем линку: <https://sdg.indikatori.rs/>

¹² Смернице су припремљене уз подршку ГИЗ пројекта "Public Finance Reform (PFR) – 2030 Agenda", chrome-extension://efaidnbmninnibpcapjpcglclefindmkaj/https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/28.03.2025.Smernice-za-ukljucivanje-zelenih-aspekata-u-DJP-latinica-.pdf.

Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године са акционим планом

ОЦ: Активна и здрава укљученост лица старијих од 65 година у све друштвене и друге области

3.4 До 2030. смањити за једну трећину превремени морталитет од непреносивих болести кроз превенцију и лечење и промовисати ментално здравље и благостање

10.2 До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус

ПЦ 2: Унапређен приступ јавним услугама за старије, нарочито у сеоским срединама

11.1 До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама, унапредити неусловна насеља

11.2 До 2030. обезбедити приступ сигурним, приуштивим, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшати безбедност на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у стањима рањивости, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица

ПЦ 5: Унапређена институционална и ванинституционална заштита старијих (заштита здравља, социјална заштита и сигурност и превенција од насиља)

1.3 Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих

1.а Осигурати значајну мобилизацију ресурса из различитих извора, између осталог и кроз повећану развојну сарадњу, како би се обезбедила адекватна и предвидљива средства за земље у развоју, посебно најмање развијене земље, да примењују програме и политике за окончање свих облика сиромаштва